

Warszawa, 28-11-2022 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

VII.510.69.2022.PKR

Pan

Zbigniew Ziobro

Minister Sprawiedliwości

Ministerstwo Sprawiedliwości

ePUAP

Szanowny Panie Ministrze,

do Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się Skarżący, wskazując na problem związany z rozprawą zdalną w sytuacji, gdy strona postępowania mieszka za granicą Rzeczypospolitej Polskiej. Według interpretacji przepisów prawa dokonanej przez Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka w Ministerstwie Sprawiedliwości, która została przekazana Prezesom Sądów Apelacyjnych, przeprowadzenie rozprawy zdalnej z udziałem osoby przebywającej na terytorium innego państwa wchodzi w zakres suwerenności tego innego państwa i wymaga każdorazowo zgody albo braku sprzeciwu właściwego sądu albo organu w tym państwie, a tym samym również powoduje konieczność przetłumaczenia na język tego państwa wniosku kierowanego do sądu zagranicznego miejsca jej pobytu.

W przekazanym sądom piśmie Ministerstwo Sprawiedliwości odwołało się do następujących przepisów prawnych: art. 15zszs¹ ustawy z dnia 2 marca 2020r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i

zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2021 r. poz. 2095 ze zm.), w którym wprowadzono możliwość przeprowadzania rozpraw lub posiedzeń jawnych przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie ich na odległość; art. 17 rozporządzenia Rady (WE) nr 1206/2001 z dnia 28 maja 2001 r. w sprawie współpracy między sądami państw członkowskich przy przeprowadzaniu dowodów w sprawach cywilnych lub handlowych (Dz. Urz. UE L 174, 27.6.2001, s. 1–24) stanowiącego m. in., że jeżeli sąd występuje o przeprowadzenie dowodu bezpośrednio w innym państwie członkowskim, przekazuje odpowiedni wniosek jednostce centralnej lub właściwemu organowi w tym państwie, o których mowa w art. 3 ust. 3, przy użyciu formularza I w załączniku; art. 9 zd. 2 Konwencji o przeprowadzaniu dowodów za granicą w sprawach cywilnych lub handlowych sporządzonej w Hadze dnia 18 marca 1970 r. (Dz. U. z 2000 r. Nr 50 poz. 582), w myśl którego na wniosek organu wzywającego należy zastosować szczególną metodę lub procedurę, chyba że jest ona sprzeczna z wewnętrznym prawem państwa wezwanego lub jej zastosowanie nie jest możliwe z powodu praktyki sądowej lub trudności praktycznych, a także art. 1135² § 3 k.p.c. (Dz. U. z 2021 r. poz. 1805 ze zm.), który wskazuje, że na wniosek sądu lub innego organu państwa wzywającego sąd może wyrazić zgodę na bezpośrednie przeprowadzenie dowodu w Rzeczypospolitej Polskiej przez sąd lub inny organ państwa wzywającego lub wyznaczone przez nich osoby, jeżeli przeprowadzenie dowodu nie będzie sprzeczne z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej (klauzula porządku publicznego). W takim przypadku sąd na wniosek sądu lub innego organu państwa wzywającego stosuje przepisy kodeksu o środkach przymusu. Przeprowadzenie dowodu następuje w obecności sądu lub sędziego wyznaczonego. W przypadkach wskazanych w § 1-3 sąd może wyrazić zgodę na przeprowadzenie dowodu, którego charakter się temu nie sprzeciwia, przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających obecność lub udział w dokonaniu tej czynności albo jej dokonanie na odległość (§ 4).

W czasie trwania pandemii koronawirusa Rzecznika Praw Obywatelskich zwracał się do Ministra Sprawiedliwości wskazując na potrzebę elektronicznej postępowania sądowych¹. W odpowiedzi wskazano, że Ministerstwo Sprawiedliwości na bieżąco analizuje funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości, w szczególności w zakresie

¹ <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/koronawirus-rpo-elektronizacja-wymiaru-sprawiedliwosci-niezbedna>

obowiązujących rozwiązań prawnych w aktualnej, wyjątkowej sytuacji społecznej i gospodarczej. Za priorytet uznaje się konieczność dalszego systematycznego informatyzowania wymiaru sprawiedliwości, w tym wprowadzenia możliwości wnoszenia i doręczenia w postępowaniu sądowym pism drogą elektroniczną².

Prowadzenie rozpraw w formie zdalnej stało się powszechną praktyką i jest wykorzystywane również przez organy sądowe innych państw. Jakkolwiek kwestia ta nie odczekała się na razie wspólnych regulacji, choćby w ramach Unii Europejskiej, to różne kraje wypracowały swoje metody prowadzenia takich spraw. **W przepisach**, do których w swoim piśmie odwołuje się resort sprawiedliwości, **nie przewidziano wprost sytuacji prowadzenia rozpraw w formie zdalnej, gdy strona przebywa na terytorium innego państwa**. Przepisy te mówią o przeprowadzeniu dowodu znajdującego się za granicą przy pomocy środka porozumiewania się na odległość.

Rzecznik Praw Obywatelskich pragnie zwrócić uwagę na występujące pomiędzy tymi sytuacjami odrębności. W pierwszej kolejności trzeba wskazać, że jeśli strona postępowania otrzymuje od sądu link do rozprawy, to najpewniej serwer sądu znajduje się albo w budynku tego sądu (w Polsce) albo w jednostce, nad którą nadzór administracyjny sprawuje Minister Sprawiedliwości. Tym samym, skoro to polski sąd udostępnia uczestnikowi postępowania swoje łącze, to trudno uznać, że w tym przypadku ma znaczenie, gdzie dana osoba przebywa, skoro do rozprawy online przyłączy się za przy użyciu przekazanego linku. Dlatego też, zdaniem Rzecznika, na powyższy problem nie należy patrzeć jedynie pod kątem miejsca pobytu danej osoby. Warto także uwzględnić kwestię miejsca położenia serwera, przy pomocy którego udostępnia się stronie postępowania link do rozprawy, a także być może inne kwestie techniczne, które pojawiają się podczas wykorzystywania narzędzi internetowych.

Stan epidemii bez wątpienia postawił przed organami władzy publicznej wiele wyzwań, z którymi dotychczas nie musiały się mierzyć. Doprowadziło to do konieczności poszukiwania nowych rozwiązań, zwłaszcza w obszarze wykorzystania nowych technologii. Warto zatem zastanowić się, czy niektóre kwestie nie wymagają nowego podejścia i zmiany definicji, tak jak np. problem związany z miejscem pobytu strony za granicą podczas rozprawy online odbywającej się przy użyciu łącza i serwera udostępnianych przez polski sąd. Trwanie w zastanych i utrwalonych pojęciach i definicjach nie sprzyja bowiem korzystaniu z możliwości, które dają obywatelom nowe

² Ibidem.

technologie w sferze cyfrowej, przy jednoczesnym zapewnieniu odpowiednich gwarancji i zabezpieczeń.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich, sprawa ta ma istotne znaczenie z perspektywy skutecznego zapewnienia obywatelom prawa do sądu zagwarantowanego im na gruncie art. 45 ust. 1 Konstytucji RP oraz prawa do skutecznej ochrony sądowej w dziedzinach objętych prawem Unii Europejskiej, gwarantowanego przez art. 19 ust. 1 zd. 2 Traktatu o Unii Europejskiej. **Bez wątpienia zatem zagadnienie to wymaga podjęcia działań, celem ułatwienia stronom przebywającym za granicą efektywnego udziału w rozprawie zdalnej, szczególnie jeśli strony te przebywają w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej.**

W związku z powyższym, działając na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2020 r. poz. 627 ze zm.), zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o rozważenie przedstawionych przeze mnie kwestii i odniesienie się do powyższych uwag.

Z wyrazami poważania

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/